

Egy gyülekezetben már az „elektronikus kántor” is megvalósult (ti. konnektorba dugatott egy énekeket lejátszó számítógép, „és megfelelő előkészítés után elindítható az orgonakíséret”). Vajon a közeljövő az igemagyarázó személyének a „kiváltását” is elhozza?

Befejezésül a megyei jelentések határozati javaslatainak néhány gondolatébresztő sorát idézem:

többet ér egy kezdő kántor egyujjas játéka, mint bármilyen gépi megoldás a sípos orgonák megmentését és felújítását tartásuk fontosabbnak, mint elektromos orgonák beszerzését
hangszereink karbantartása nem más mint az istentiszteletre való felkészülés
a restaurálási irányelvek maximális betartását és betartatását várjuk el
műemlékorgonáinkat, a hangszerek királyát hollandoktól levett rossz hangú elektronikus matuzsálemekkel helyettesítjük.

Kérem jelentésem elfogadását.

Nagykőrös, 2003. október 14.

Dávid István,
 az Egyházzenei bizottsági elnöke,
 egyházkerületi orgona-felügyelő

In memoriam Szabó Csaba (1936–2003)

Szabó Csaba zeneszerző, zenetudós, a Szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola tanára, életének 67. évében, 2003. május 23-án váratlanul elhunyt.

Az elmúlás megrendítő valósága arra készítet, hogy visszatekintsek a múltba, s felidézem a Tanár úr alakját, hangját, mozdulatait, a zeneelmélet órák légkörét, intelmeit, tanácsait, s az utolsó beszélgetést a Ráday Kollégiumban, egy véletlen találkozás alkalmával. Tanítvány emlékezik most tanárára, a személyes élményekre, az elejtett szavakon keresztül életútjának, munkásságának jelentősebb állomásaira.

Szabó Csaba 1936. április 19-én született Erdélyben, a Maros megyei Ákosfalván. Első népzenei élményeit is itt szerezte. Szülei molnárok voltak, a Nyárad, majd a Küküllő mentén volt vízimalmuk. Az emberek a környező falvakból oda vitték az örölnivalót, s amíg várakoztak, népdalokat énekeltek. A zenei középiskolát Marosvásárhelyen végezte, majd a kolozsvári Zeneakadémia zeneszerzés tanszakán nyert diplomát. Tanárai voltak: Szász Károly, Jodál Gábor, Jagamas János. Már első éves akadémistaként részt vett a Jagamas János által szervezett gyűjtőutakon, s ekkor készített először népdalfeljegyzéseket is. 1959 és 1967 között a Marosvásárhelyi Székely Népi Együttes karmestere volt.

Az együttes repertoárja helyszíni gyűjtésen alapult, a terepmunka során feltárt anyagból igény szerint népdalfeldolgozásokat komponált. 1963-tól 1987-ig a Marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolán tanított. A 80-as évek kedvezőtlen politikai viszonyai fordulatot hoztak életébe. A kiéleződő magyarellenesség, a hatalom zaklatásai miatt arra kényszerült, hogy 1988-ban elhagyja Erdélyt, és családjával együtt az anyaországban telepedjék le. Menekültként Szombathelyen kapott munkalehetőséget, a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola tanáraként folytatta tevékenységét. Ezekről az időkről, és az 1990. évi marosvásárhelyi pogrom áldozatairól emlékezik meg *Öt zsoldár* című művében (1991).

Egész életét, emberi magatartását meghatározta az a szellemi örökség, amelyet szülőföldjéről hozott magával. A magyarság sorsa, történelmi múltja, megmaradása központi helyen áll alkotásaiban, legyen az zenemű, tudományos munka vagy pedagógiai útmutatás. Ezt a szemléletmódot mélyítette el Kodály Zoltán életművének befogadása, amely kiforrott művészetének és pedagógiai tevékenységének alapja lett. *Zene és szolgálat* című művéből idézem, amely 1980-ban jelent meg Bukarestben: „A Kodály-koncepcióról ezúttal csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy számunkra ennek a módszernek az alkalmazása a zenei anyanyelv oktatásának legfontosabb feltétele; évtizedek óta bebizonyosodott, hogy nemzetiségünk zenéjét Kodály zenepedagógiai útmutatásai alapján sajátíthatjuk el a legkorszerűbben. A módszer nyilvánvalóan nem lehet zenei elszigetelődés eszköze. Ellenkezőleg: ha a magyar tannyelvű iskolák diákjai jobban elsajátíthatják zenei anyanyelvüket, sokkal biztosabb alapokra fog épülni egész zenekultúrájuk, és így mélyebben megismerhetik majd a román nép és az együtt élő nemzetiségek zenéjét és az egyetemes zenekultúra kincseit ...” (Beszélgetés Simon Dezsővel 1972)

1991-ben jelent meg a *„Csángómagyar daloskönyv”*, amelyet Seres Andrással közösen szerkesztett. A gyűjtemény egyrészt abból az elgondolásból jött létre, hogy az 1970–80-as évek moldvai magyarságának énekes és hangszeres kultúráját bemutassa, másrészt hogy további gyűjtőmunkára ösztönözzön, s lehetővé váljék egy *„Nagy daloskönyv”* kiadása is, amely már egybefoglalhatná a moldvai magyarság népzenei és népköltészeti örökségének minden egyes lejegyzett darabját.

Mintegy húszévi kutatómunka eredményeképpen, 2001-ben napvilágot látott CD-ROM-on az *„Erdélyi magyar harmóniás énekek a XVIII századból”* című könyve, amely a Magyar Művészeti Akadémia 1999. évi millenniumi aranydíját nyerte el. A több mint ezer oldalas tanulmány első kötete részletesen elemzi —szövegtani és zenei szempontok alapján— Nagy Mihály zsoldárkönyvét (1753), Orbán Zsigmond kóruskönyvét (1766), és a Kolozsvári kálvinista énekeskönyvet (1744). A második kötetben található a kéziratok fakszimiléi, a harmadikban az átírataik, énekelhető formában. A kiadvány célja, hogy a „harmóniás ének” ismét méltó helyre kerüljön, s részévé váljék a kortárs előadó művészetnek, valamint az énekpedagógiának, elősegítve a többszólamú hallásfejlesztést,

az improvizációban való jártasságot. Főiskolai hallgatóként bepillantást nyerhettem abba a műhelymunkába, amely a könyv elkészülésének időszakában végbement. Szakdolgozatom (A Debreceni Református Kollégium zenei élete és hatása Magyarországon 1536–1950), —s ennek továbbfejlesztett változata, amely a szekszárdi OTDK-n 1997-ben kiemelt első helyezést kapott— szorosan kapcsolódott ehhez a témához, s a Tanár úr előadásai új távlatokat nyitottak meg előttem. Számos hasznos útmutatást kaptam a melodiáriumok mai kor-nak megfelelő, értelmező átírásához, s a népi többszólamúság témaköre felé irányította figyelmemet. Javaslatára gyűjtöttem fel Erdőháton —első gyűjtő-utam során— a 24. óráját élő, de még létező többszólamú énekgyakorlatot, a tercelést.

Utolsó elméleti munkája: „*Adalékok a népzene-prozódia kérdéséhez*” a közel-múltban jelent meg a Genius Savariensis Alapítvány gondozásában. A könyv kiadását már nem érthette meg.

Zeneműveiben a hagyománytisztelet és a modern formai törekvések ötvöződnek. Meggyőződése szerint „sem korszerű zenét, sem korszerű irodalmat nem lehet művelni a hagyományok elmélyült ismerete nélkül. Homokra épít mindenki, aki a hagyományok kizárásával kísérli meg a komponálást.” Ebből az elgondolásból írta 1975-ben *Passacaglia* c. zenekari darabját, amely a csíksomlyói ferences szerzetes, Kájoni János Székely miséjének Kyrie eleison témájára épül. 1977-ben keletkezett *In memoriam Józsa Béla* c. kompozíciója, amellyel a szamosfalvi börtönben, 1942-ben vértanúhalált halt magyar újságírónak állít emléket. 1966-ban készült el a *Naeina* (sirató), és 1976-ban az *Üvegszilánkok között* c. zenekari darabja. Mindkettőt az 1956-os forradalom évfordulójára írta.

Életének utolsó időszakában miséket komponált. 2002. november 17-én Szombathelyen a Szent Márton templomban mutatták be a *Szent-Márton misét*, s a halála előtti napon fejezte be az egyházzene patrónusa tiszteletére írt *Szent Cecilia-misé*t. Reformátusként tette mindezt, a katolikus Kodály Zoltán példáját követve, aki megalkotta a *Psalmus Hungaricus*-t, s genfi zsoltár-feldolgozásokat is komponált. E gesztus üzenetértékű; küzdeni kell a lelki megosztottság ellen. A különbségek elválasztanak, megtörik az egységet, elterelik a figyelmet a lényegről, s eközben értékes dolgok vesznek a semmibe. Az ügy iránt tanúsított rendíthetetlen elkötelezettsége nem mindig talált megértésre. Az egy oldalon állók, akiknek a közös út egyengetése lenne a feladata, nem egyszer göröngyöket gurítottak elé. A különbségekben rejlő azonosságra csak kevesen fogékonyak, éppen ezért egyetlen lehetőség marad: felül kell emelkedni azokon.

A magára maradó, kereső ember életérzése fogalmazódik meg *Istennek félelme* c. művében (1993–94). „Bizony az ezüstnek bányája van, és helye az aranynak, ahol tisztítják. De a bölcsesség hol található, és az értelemnek hol van a helye?” (Jób könyve 28,1.12)

Ő már rátalált.

Sápy Szilvia